

Právní dějiny na území Slovenska

Ladislav Vojáček

III.

Uherské právo do roku 1848

Obecně k právu (opakování)

1. Středověké právo

- (často nepsané; zpočátku jednotné, ale pak partikulární)
- = právo hraje podřadnou roli + nízká úroveň právní jistoty)

2. „Moderní“ právo

- (zpravidla kodifikované, vycházející z rovnosti před zákonem)
- = větší právní jistota)

Periodizace (9. století–1918)

- Převaha nepsaného obyčejového práva (do začátku 16. století)
- Převaha psaného obyčejového práva (do závěru 19. století)
- Převaha kodifikovaného práva (od konce 19. století)

Stavovský právní partikularismus

- = jeden z nejtypičtějších rysů rozvinuté feudální společnosti
- = každá významnější společenská vrstva (jednotlivé stavy, závislé obyvatelstvo) nebo korporace se řídila vlastními právními předpisy

Oblasti středověkého práva

1. **šlechtické** (zemské) právo
2. **partikulární práva**
 - a) městská práva
 - b) horní práva
 - c) selská (vrchnostenská) práva
+
 - d) kanonické právo
+
 - e) sedmihradské a chorvatské právo

Prameny uherského práva (opakování)

- **vnější formy**, v nichž je zachycen obsah právních norem (= prameny práva ve formálním smyslu)
 - právní obyčeje
 - normativní právní akty
 - decízie – později!

Právní památky z Velké Moravy

1. Zakon sudnyj ljudem
2. překlad byzantského nomokanonu do staroslověnštiny (Synagogae)
3. Metodějova (Anonymní) homilie
4. z Říma importovaná Collectio canorum
5. penitenciál Zápovědi svatých otců

Právo uherského patrimoniálního státu

- převážně obyčejové
- zachovaly se královské zákony
 - = zákony králů Štěpána (pojí se k němu též Naučení pro syna Imricha), Ladislava a Kolomana

Štefan I.

Sv. Ladislav

Prameny práva 12.–13. století

- stále převažovaly právní obyčeje
- panovnická privilegia
- sněmovní usnesení potvrzená panovníkovým dekretem (zákony)
- právní akty samosprávných korporací = statuty

Nejdůležitější právní památky 13.–14. století

- a) **Zlatá bula Ondřeje II.** (a její pozdější verze)
- b) **Zákony z roku 1351** (uherským šlechticům stejná práva, aviticita, postavení závislého obyvatelstva)
- c) **Varadínské regestum** (ordály)

Two pages of a handwritten manuscript in a cursive script, likely from the 15th or 16th century. The text is densely packed in two columns per page. The parchment is aged and shows some staining, particularly on the right page. A large, faint watermark or seal is visible on the right page, partially overlapping the text. The script is dark and consistent throughout both pages.

Právo stavovské monarchie

- stále převážně nepsané
- stavovský právní partikularismus (šlechtické, kanonické, městské, horní, selské právo)
- právo Sedmihradska (Transylvánie) a Slavonska (později Chorvatska-Slavonska)
- právní obyčeje, sněmovní usnesení /zákony/, privilegia, statuty, neformálně i rozhodnutí soudů

Právní obyčeje

- za obyčejové právo se považuje to, jak rozhodují uherské soudy
- nezavršená kodifikace uherského práva (Tripartitum) prezentována jako zápis obyčejového práva
 - = obyčejové právo zachyceno písemně

Zákony (sněmovní usnesení)

- vydával je stavovský sněm spolu s panovníkem
- většinou veřejnoprávní záležitosti
- jednotlivá usnesení (zákonné články) shrnuty do dekretu, který sankcionoval panovník

Významné zákony

- **dekret z roku 1405** (postavení měst)
- **větší dekret Matyáše Korvína 1486** (Decretum Maius) opatřený doložkou o věčné platnosti
- **větší dekret Vladislava Jagellonského 1492**

Privilegia a statuty

- na rozdíl od zákonů privilegia vydával pouze panovník (výsadní oprávnění panovníka)
- statuty nesměly odporovat zákonům ani obecně závazným právním obyčejům a nemohly měnit ani privilegia
- byly závazné pro danou samosprávnou jednotku

Soudní rozhodnutí

- rozhodnutím uherských soudů (decízie) se povaha precedentů výslovně nepřiznávala
- v praxi se zejména rozhodnutí uherské kurie stávala používaným vzorem pro rozhodovací praxi

Snaha o kodifikaci uherského práva

- potřeba právní jistoty
- dvě cesty:
 - sebrání platných dekretů (Collectio decretorum)
 - vypracování zákoníku (kodifikace)

Tripartitum opus iuris (Štefan Verböczy)

- právní pochybení při vydávání
 - = považováno za zápis obyčejového práva
 - = uherské právo sice stále zůstalo obyčejovým právem, ale stalo se právem převážně psaným
- úvod a tři části
 - (především šlechtické právo, ale i městské, selské, sedmihradské a chorvatské)

TRIPAR-
TIVM OPVS
IVRIS CONSV-
ETVDINARI, Inchyti Regni
Hungariae.

PER SPECTABILEM
et Magnificum Patrem, et Reverendissimum
et Excellentissimum Patrem, et Reverendissimum
Magistram etiam Legationis, et
Magistram etiam Legationis, et
Magistram etiam Legationis, et

Magistram etiam Legationis, et
Magistram etiam Legationis, et
Magistram etiam Legationis, et

Magistram etiam Legationis, et
Magistram etiam Legationis, et
Magistram etiam Legationis, et

Sbírky práva tavernikálního soudu

- **Articuli iuris tavernicalis** (Tavernické články)
 - vznikly s využitím staršího sepsání procesních předpisů nazývaného Quaeritur, Jan Thuz z Laaku, panovník je sankcionoval v roce 1602

- **Iura civilia** (Vetusta Iura civitatum sive Iura civilia)
 - = úpravu městského práva aplikovaná tavernikálním soudem

Právní knihy

- = soukromá sepsání práva
- Žilinská kniha
- Zipscher Willkühr (Willkühr der Sachsen in der Zips, 1370)
- Budínská právní kniha z roku 1413 (stala se základem i pro právo řady dalších, zejména tavernikálních měst)
- Bratislavská právní kniha, Košická právní kniha ...

Právo od poloviny 16. století – 1848

- panovnická „nařízení“ (patekty, reskripty, ...):
- snahy o přepracování Tripartita
 - Quadripartitum 1553
 - Novum Tripartitum 1715
- Atricoli iuris tavernicalis + Planum tabulare
- Corpus iuris Hungarici
- pokusy kodifikovat trestní právo
- úprava obchodního práva

Panovnická „nařízení“ (patenty, reskripty, ...)

zejména:

- Maxmiliánův horní zákoník 1565 (1573)
- Explanatio Leopoldina 1732
- nařízení osvícenských panovníků
 - Ordo sylvanum
 - Ratio educationis
 - toleranční patent
 - trestní zákonodárství Josefa II. a d.

První polovina 19. století

- vliv francouzské revoluce
- Klement Metternich
- hodnost rakouského císaře
- obnovení funkce uherského sněmu

Prameny práva

- nejdůležitějšími zůstávaly právní obyčej a zákon
- význam neztratila ani privilegia a místní statuty
- zejména v 18. století se do popředí dostala královská nařízení, vydávaná především ve formě patentů a diplomů
- neformální autoritu požívala zejména rozhodovací praxe uherské královské kurie
- Corpus iuris Hungarici
 - = oficiální sbírka platných uherských právních předpisů
 - dříve soukromé sbírky (M. Szentivanyi)

C O R P U S
JURIS HUNGARICI.

S E U
DECRETUM GENERALE
INCLYTI REGNI HUNGARIÆ,
PARTIUMQUE EIDEM ANNEXARUM
IN DUOS TOMOS DISTINCTUM
TOMUS PRIMUS,

^{Comites}
Opus Tripartitum Juris Consuetudinarii ejusdem
Regni, Authore STEPHANO DE WERBÓCZ, &c.

AC DECRETA, CONSTITUTIONES,
ET ARTICULOS

SERENISSIMORUM, & APOSTOLICORUM

R E G U M,

Ac Inclytorum Statuum & Ordinum Regni Hungariæ, Partiumque
eidem annexarum, à Sancto STEPHANO usque ad Magnum LEOPOLDUM
in publicis eorundem Comitibus conclusis, & editis.

Cum Speciali Privilegio Sacræ Cæsareo-Regiæ Majestatis.

T Y R N A V I Æ,

TYPIS ACADEMICIS SOCIETATIS JESU,
ANNO M. DCC. LI.

Snahy přepracovat Tripartitum

a) **Quadripartitum**

(také nebylo sankcionováno, tiskem vyšlo soukromě později)

b) **Novum Tripartitum**

(1715, jen dílčí doplnění Tripartita)

Planum tabulare

- sbírka rozhodnutí kuriálních soudů od soudní reformy v roce 1723
- vyšla až 1800

Horní a městské právo

- a) horní (banské) právo v polovině 16. století nově upravil Maxmiliánův horní zákoník
- b) tiskem vyšla procesní pravidla, upravující řízení před tavernikálním soudem (Articuli iuris tavernicalis, Tavernické články)
 - vznikly s využitím staršího sepsání procesních předpisů nazývaného Quaeritur, Jan Thuz z Laaku, panovník je sankcionoval v roce 1602

C O R P U S
J U R I S C I V I L I S
J U S T I N I A N E I .

ADJECTIS RECENTIORIBUS

QUORUNDAM IMPERATORUM CONSTITUTIONIBUS,
ET CONSUETUDINIBUS FEUDORUM:

Nec omiffis Canonibus , qui vulgo Apostolici crediti sunt :

Item adjectis , quæ hodie superfunt,

VETERUM MONUMENTIS,

Videlicet

LEGUM XII. TABULARUM, INSTITUTIONUM CAJI,
TITULORUM ULPIANI, ET SENTENTIARUM PAULI.

Adjectis demum

UNIVERSARUM LEGUM COLLATIONIBUS, ET ARGUMENTIS.

T O M U S I I .

TORNYAI JÁNOS MŰZÉUM	
Hédmészváróváros	
Szakszám:	
Doktrínaszám:	81-760
Leírás-szám:	1663

AUGUSTÆ TAURINORUM, MDCCLVII.

EX TYPOGRAPHIA REGIA.

Vydání CIC
z roku 1757